

Laik in Sveto pismo

Pri laikih zajema velik del njihovega časa poklicno življenje, skrb za družino, izobraževanje in podobno. Praviloma so vpeti v vsakdanje življenje, čeprav se njihova življenja med seboj zelo razlikujejo, pač glede na to, kakšen smisel daje življenju posameznik. Glede Svetega pisma je laik pozoren na interpretacije cerkvenega učiteljstva, po drugi strani pa to Božjo besedo in veliko literaturo ter zgodovino izraelskega naroda doživlja v svojem intimnem razumevanju. Laik praviloma nima teološke izobrazbe, čeprav v zadnjem času diplomira vedno več laičnih teologov.

Sveto pismo je v času po drugem vatican-skem cerkvenem zboru tudi v katoliški Cerkvi prišlo v mnoge družine v domačem jeziku in tako kristjani molijo in proučujejo Sveto pismo v skupnosti in v okolju svojega osebnega življenja. Tako poleg branja Svetega pisma pri bogoslužju, interpretacije v verskem tisku, verskem radiu, v bibličnih skupinah, v veroučnih skupinah in duhovnih gibanjih ter podobno krščanski laiki berejo Sveto pismo tudi v družinah in osebno. Pogosto je meditiranje psalmov, pomembni so tudi dopisni tečaji za poznavanje Svetega pisma. Na pomen branja in preučevanja Svetega pisma za vsakega posameznika opozarja Papeška biblična komisija, ki je podala mnenje: "Kajti, kdor Svetega pisma ne pozna, ne pozna Kristusa".¹ Sveto pismo nas namreč usmerja k razumevanju osnovnih vprašanj našega bivanja na zemlji.² To so vprašanja, ki so univerzalna in presegajo zgodovinske dogodke in stanja posameznega obdobja.

Laiki se zavedamo, da je Sveto pismo knjiga, oziroma knjižnica, ki je nastala v zgodovinskem okolju določenih kultur. Vsi pisci

so bili Judje iz različnih stanov in nekateri so pisali tudi izven obljubljenе dežele. Tako smo preko Svetega pisma tudi mi v določeni meri nasledniki stare judovske kulture, zato je potrebno čim boljše poznanje biblično zgodovino. Po mojem mnenju je zaradi pestrosti Svetega pisma ena ključnih besed za njegovo razumevanje besedica "tudi". Je Božja beseda, obenem pa tudi zgodovina Izraelcev in tudi visoka literatura. Sveto pismo je namreč izraz božje izvoljenosti judovskega naroda in v svetopisemskih vrsticah je prisotna Božja beseda. V njem je tudi veliko molitev, psalmov in hvalnic. Sveto pismo je hkrati nekaj, pa tudi mnogo drugega. Zato večkrat ko bereš Sveto pismo, več misli se veže na že prej prebrane svetopisemske knjige. Vse to, kar si mislil in doživljal ob prejšnjem branju, spomin poveže z novim razmislekom. Božje se tako v tekstih meša z zgodovino, pri vsej pestrosti se časovno meša z večnim. Modrost pri Sirahu ali Preroku, ognjevitost in zanos Visoke pesmi, modrost in včasih tudi duhovitost Pregovorov, Jezusovo življenje v evangelijih in krščansko življenje v Apostolskih delih. Arhaičnost in simbolika Mojzesovih knjig, osvobodilni boj Makabejcev, človeškost in veličina Davida in Salomona. Ostrina in brezkompromisnost prerokov. Koliko življenjske modrosti, nazornosti in duhovitosti. Navdih Svetega Duha se povezuje z zgodovinskimi okoliščinami izvoljenega ljudstva. Zgodovina izraelskega naroda na zanimiv način proseva "iz te izredne kulturne stvaritve starega veka".³ Če velja, da je zgodovina učiteljica življenja, je Sveto pismo – v katerem je veliko zgodovine – predvsem poučevanje Svetega Duha.

Glede na to, da je Božja beseda zapisana v pestri obliki človeških besed, je potrebno znanstveno proučevanje teh zapisov z vseh različnih vidikov in na načine, ki odpravljajo doslej nerazumljive ali slabo razumljive dele in besede Svetega pisma. Ker so bili zapisi navdihnjeni od Boga, pa je za razumevanje Božjega sporočila potrebno duhovno poglobljanje. Pri branju Svetega pisma so za nas laike močne spodbude zelo zanimivi članki slovenskih prevajalcev Svetega pisma. S pogledi in dilemami "iz svoje prevajalske delavnice" odprejo marsikatero misel in v nas poglobijo predrazumevanje govorice Svetega pisma. Božja govorica je po njihovem trudu presajena v slovensko govorico in Bog nam govori in piše tudi v našem jeziku, ki je bil ustvarjen po njegovi volji. Zato razumemo vsak duhovni vzgib in simboli iščejo svojo razsežnost v našem čustvenem in razumskem svetu. Naš duh prisluhne temu, kar presega trenutek našega časa.

Močan izvir modrosti je s tehnično iznajdbo tiska postal vsem dosegljiv in tako osebno branje Svetega pisma, poleg branja v skupnosti, dodatno vzgaja osebnosti. Drugi vatikanski koncil je močno in na poseben način spodbudil, naj si s pogostim branjem Svetega pisma (laiki) pridobijo "vzvišeno spoznanje Kristusa Jezusa".⁴ Pri tem je zanimivo vprašanje, koliko je Sveto pismo dejansko blizu slovenskim katoličanom. Mnogi imamo radi posamezne knjige oz. posamezne dele Svetega pisma. Nekatere knjige oz. nekateri odlomki pa nas ne nagovorijo in jih imamo zato za temne in nerazumljive - predvsem zato, ker jih še ne razumemo. Pri tem je vprašanje, ali imamo premalo predznanja, premalo odprtosti ali pa je tekst tako nejasen in zgodovinsko skrivnosten. Morda nam niso znane okoliščine, v katerih je nastal. Verjetno imajo duhovniki in razlagalci Svetega pisma manj takšnih nerazumljivih vrstic Božje besede.

Sveto pismo beremo na več načinov in z različnih vidikov. Raziskujemo poročila o angelih, o odnosu svetopisemskih piscev do žena, tematske povezave Stare in Nove zaveze in podobno. Zanimivo je tudi "slepo" odpiranje Svetega pisma in branje odlomkov, ki se slučajno pokažejo in nas nagovorijo, kar je delal tudi sv. Frančišek. Dejansko je branje Svetega pisma pogovor z Bogom, ki je popolna drugačnost. Med branjem v zgodovinskem dogajanju sledimo njegovim posegom v človeško zgodovino. To branje ne more biti zgolj dobesedno, kajti ko beremo odlomke, večkrat začutimo večplastnost pomenov. Veliko je namreč odvisno od našega mišljenja, doživljanja in odsotnosti napuha in nečimrnosti. Kot pravi Pridigar: nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost in pomanjkanje Duha. Oziroma v novejšem prevodu: nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost in pihanje v veter. Ne samo brati in poslušati, potrebno se je tudi ravnati po Božji besedi, da jo razumemo in postane rodoviten sad. Kajti za vse nas velja Kristusovo pravilo: "Po njihovih sadovih jih boste spoznali".

Poleg samega prevajanja je tudi interpretacija Svetega pisma velikega pomena za življenje vernikov. "V Božjo besedo je položena toliko učinkovitost in moč, da je opora in čilost Cerkve, za otroke Cerkve pa trdnost vere, hrana duše, čist in trajen studenec duhovnega življenja."⁵ Sveto pismo sestavljajo različne zvrsti pisanja, največkrat pa je bil uporabljen simbolni in večpomenski jezik. Zato je to drugačen odraz stvarnosti kot znanstveni jezik. Znanost pa Sveto pismo natančno preiskuje in bogatijo nas njene ugotovitve. Že papež Leon XIII. je leta 1902 izjavil, da Cerkev "silno" podpira znanstveno in zgodovinsko-kritično proučevanje Svetega pisma.

Sveto pismo pa je obenem tudi veliko literarno umetniško delo. Mnogi umetniki so dobili navdih in so poustvarjali na svetopisemske teme. Kot primer naj navedem od doma-

čih umetnikov samo mnoge Gregorčičeve pesmi in prozna dela Ivana Preglja. Enako je tudi v glasbi in slikarstvu. Slovenske cerkve so polne slik in kipov svetopisemskih prizorov. Vendar pa bo del mlade generacije slabo razumel mnoga umetniška dela, ker zaradi odsotnosti pouka o veri ne pozna Svetega pisma.

Cerkev izrecno nastopa proti samo "duhovnemu" branju Svetega pisma. Naš slovenski standardni prevod iz izvirnih jezikov *Sveto pismo Stare in Nove zaveze* (Ljubljana 1997) podaja pri vsaki svetopisemski knjigi uvod, ki strokovno obravnava določeno knjigo in omogoča zelo poglobljeno razumevanje branja. Pri našem vsakodnevnem branju Svetega pisma moramo upoštevati tudi vplive naše novejšje tradicije, ki obsega poleg drugega tudi petinštirideset let protikrščanske indoktrinacije. Marksistična pojmovanja, ki so bila pospeševana v vsej javni sferi, so v določeni meri vplivala tudi na krščansko občestvo (teologija osvoboditve, feministični pristop, krščanski socializem, "Kristus je bil prvi komunist" itd.). Tudi v teh pristopih ni bilo vse samo negativno, ker pa so bili v naši deželi imenovani pristopi instrumentalizirani proti krščanstvu in Cerkvi, so imeli v našem prostoru pretežno negativen vpliv. To nas opozarja, da so pri razumevanju Svetega pisma tudi za laike pomembna hermenevtična vprašanja. To so vprašanja predrazumevanja in predpovij, vezanih na osebo in na prostor, ki zaznamujejo naše razumevanje. Izhajajo iz izročila, ki nas nosi. "To obstoji v celovitosti zgodovinskih in kulturnih danosti, ki sestavljajo naše življenjsko okolje, naše obzorje razumevanja."⁶ Gre za zlivanje različnih obzorij besedila in bralca (ob občutku pripadnosti). Obstaja temeljna povezava – razumevanje nekega besedila je dejansko vedno širše razumevanje sebe. Ko pisec dokonča svoje delo, to dobi svojevrstno avtonomijo in bralec prepozna poleg starejših tudi nove pomene.

Laiki smo zelo podvrženi vplivom sveta, njegove govorice in življenja. Material in uspeh sta v njem realno bolj pomembna kot moralne kategorije, ki izhajajo tudi iz Svetega pisma. Ljudje v veliki meri ne delajo, kar mislijo, da je prav, ampak tisto, kar jim prinaša korist. Kot primer lahko vzamemo igralništvo, ki je na Goriškem močno zasidrano in ta žalostni denar pride prav tudi državnemu proračunu. Prav tako laikom izkušnje iz poklicnega in javnega življenja omogočajo in včasih omejujejo preddispozicije za razumevanje Svetega pisma. Pri tem je pomembno, ali je laik član posameznega duhovnega gibanja, skupnosti in skupine in kako živa je župnijska skupnost. Nena zadnje je zelo pomembna družina, ki ima velik vpliv na posameznikov odnos do Svetega pisma. Posamezne odlomke evangelijev in druge dele Svetega pisma beremo v družini pred večjimi prazniki. S tem tudi prazniki dobijo močnejšo vsebino. Niso samo izpraznjeni vsakdanjega dela in skrbi, ampak so napolnjeni z mislijo, umiritvijo in Božjo besedo. Ob tem se večkrat spomnim, kako je z molitvijo in branjem Svetega pisma v mnogih judovskih družinah.

Tudi verski tisk s svetopisemskimi temi, veroučnimi stranmi, pa tudi z nagradnimi tekmovanji povezanimi s poznavanjem Svetega pisma, širi pozornost in radovednost za branje Svetega pisma. V današnji šoli se pesmi in prozo obravnava pretežno po analitičnem pristopu. Učenci in dijaki tako ne znajo na pamet skoraj nobene pesmi, kar ni v prid osebnemu in umetniškemu doživljanju. Takšen pristop se je razširil tudi na branje Svetega pisma. Strokovna obravnava je potrebna, za doživljanje besedila in njegovo vplivanje na našo vest in podzavest pa potrebujemo tudi natančno znanje in doživljanje besedila.

Vse se začne pri odraslih. Mladi morajo videti, da se starejši zanimajo za Sveto pismo

in ga berejo, česar v preteklosti v našem prostoru ni bilo veliko. Čeprav se je slovenska narodna zavest oblikovala pretežno iz kulture in še največ iz domače literature, zaradi zgodovinskih okoliščin med laiki branje Svetega pisma ni bilo razširjeno. Sam se sicer spominjam, da je stara mati (na veliki kmetiji) v svoji sobi pogosto brala Sveto pismo. Glede branja Svetega pisma je pomembno, kako se pri mladih naseli radovednost in vedoželjnost za takšno branje. Močan vpliv imajo kakšni izredni dogodki v mladosti. Tako so name vplivale besede dr. Metoda Mikuža (ki je bil že daleč od svojega duhovništva). Vzneseno nam je študentom govoril v polni veliki predavalnici na Filozofski fakulteti, da je Sveto pismo knjiga vseh knjig. "Ne morete biti izobraženci brez poznavanja modrosti Svetega pisma." Po drugi strani pa je dr. Dušan Pirjevec opozarjal na smrtno nevarnost Ideje. Misli je razvijal na podlagi analize romana Don Kihot. Posredno nas je svaril, da bi postali orodje Ideje in jo vnašali v ta svet. Prvenstveno je bila v ozadju Ideja komunizma, vendar je bilo stvar možno interpretirati tudi na krščanstvo.

Sveto pismo beremo kot možje, žene, kristjani, Slovenci. Pri tem je zanimiva podobnost geografskega položaja majhne judovske države med civilizacijo v Mezopotamiji in v Egiptu in Slovenije na stiku germanškega in romanskega sveta. Branje Svetega pisma tako zelo učinkuje pred romanjem v Sveto deželo. Kraji, kjer se je dogajal ta del človeške in božje zgodovine, ustvarijo občutek večjega razumevanja. Ob branju Svetega pisma pa se poleg prostora preseže še zgodovinski čas, ker je v Besedi predstavljena zgodovina v sedanji trenutek. Prostor in čas.

Vsak čas ima namreč svoje specifične, ki najdejo vzporednice tudi v bibličnem dogajanju.

Tako so bili na Goriškem po prvi svetovni vojni zelo priljubljeni Makabejci in poleg njih še sveta brata Ciril in Metod. Slikar Tone Kralj pa je v cerkvah slikal freske, kjer so bile negativne osebnosti iz Svetega pisma upodobljene v podobi Mussolinija ali Hitlerja. S tem je bil poudarjen osvobodilni pristop pri branju Svetega pisma. Sveto pismo namreč vpliva na zgodovinski čas, obenem pa ta vpliva na samo dožemanje Svetega pisma.

Večkrat želijo nasprotniki krščanstva izkoristiti svetopisemske teme za napad na Cerkev. Vemo, kako pristransko so razlagali najdbe v Kumranu, takoimenovani Tomažev evangelij idr. Tudi v literaturi ne prihaja več samo do podoživetja svetopisemskih tem, ampak se poskuša tudi rušiti Sveto pismo (kot npr. v Da Vincijevi šifri). To so muhe enodnevnice, ki z mojstrsko besedo in manipulacijo poskušajo vnesti blodnje in napuh med sodobnike. Vendar pa je veliko morale iz Svetega pisma že vtakane v življenje Evrope. Tudi če se ne zavedamo, je v dediščini našega mišljenja veliko svetopisemskih vsebin. Problem je, da se sodobna Evropa priklanja in malikuje denar, vpliv in blagostanje. Ta malik, ki omogoča lagodno življenje, je postal velik in upoštevavanja vreden. Morda potrebuje Evropa nove preroke, ki bodo ostro in brezkompromisno obsodili to stanje. Bog ve.

1. Po sv. Hieronimu.
2. Klaus Einspieler, Jože Marketz, Janko Merkač, *Sveto pismo – knjiga življenja*, 1996, 3.
3. Klaus Einspieler, Jože Marketz, Janko Merkač, *Sveto pismo – knjiga življenja*, 1996, 9.
4. Drugi vatikanski koncil, *Die Verbum* 6.25.
5. Papeška biblična komisija, *Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi*, Ljubljana 2000, 6. To so besede tedanjega kardinala Ratzingerja, sedanjega papeža Benedikta XVI.
6. Pav tam, 62.